

Szeremlei Sámuel önéletrajza [1]

Szeremlei Császár Sámuel önéletrajza

1837–1912

(Gyermekkor és iskolás évek)

Apai és anyai ágon papi családból származtam, s a Borsod megyei Gelejen születtem 1837. szeptember 4-én ikertestvéremmel, Lajossal, a későbbi miskolci ügyvéddel együtt. Atyám kitűnő képzettségű lelkész volt, klasszikus műveltséggel, ki a francia és német nyelveket is bírta. Nagyobb fiait, Károlyt, a rimaszombati[1] tanárt, s Mihályt, a túrkevei orvost, Józsefet, a hajdúböszörményi esperes lelkészt maga készítgette a gimnáziumi osztályokra, s velük Sárospatakon vizsgázott. A két kisebbnek tanítására már nem volt ideje, mert 1844-ben váratlanul meghalt. Anyám ekkor 7 nevetlen gyermekével a maga szülővárosába, Miskolcra költözött be, az apa gondozásából előbb megszerzett Alsópapszer utcai házba, s én többi testvéreimmal együtt itt növekedtem a szűken maradt örökségben, melyhez az emődi hegyen levő szőlők is tartoztak. Mindez a legnagyobb takarékoság mellett is csak úgy volt elég, hogy a nagyobb fiúk valamennyien valami kereset után is láttak, melynek a megszerzésében a tanárok és lelkészek, kiknek szomszédságában laktunk, jóakarattal segítségünkre voltak. A háztartási munkákban nemcsak a leánytestvérek, hanem mi, fiúk is erőnkhez és érkezésünkhöz képest részt vettünk. Én magam örömet vágtam a fát, kertészkedtem, és a pincegazdasággal bajlódtam, ami nem volt valami kis feladat akkor, midőn a borokat faabroncsos gönci hordókban kellett gondozni.

Serdülőkorunkban mindnyájunkat felküldött anyánk a Szepességre, a német nyelv elsajátítása végett, cserébe. Én Svedlérben[2] (Schwedlérben) töltöttem egy évet Scholtz orvosdoktor házában, hol szeretettel fogadtak. Bár akkor már a IV-ik osztályt végeztem, a svedléri vegyes népiskolába jártam be, s annak felső osztályában csakhamar nemcsak minden tantárgyat németül tanultam, hanem idővel ottani tanuló társaimnak elébe is léptem, sőt még a városi műkedvelők sorába fel is léptem. 1851 őszen kerültem ismét haza. Miskolci tanárim annyira bíztak bennem, hogy a németek közt töltött évet betudták az itthoni elmulasztott gimnáziumi osztály végzésébe, s én régebbi osztálytársaim sorába lépve folytathattam tovább tanulásomat. Tanárim ösztöndíjakkal, neveléssel s egyéb iskolai jótéteményekkel serkentettek a szorgalom és jó magaviseletre. Az ottani gimnázium ugyan tanári létszám, fizetés és felszerelés tekintetében messze elmaradt a császári kormány követeléseitől, s mint a legtöbb protestáns középiskola, még akkor egyáltalában nem is követte a hivatalosan kiszabott tantervet, de volt egynéhány kitűnő tanára, ezek közt különösen jól emlékszem Kun Bertalan,[3] Lévy József,[4] Somosy Samu és Pásztor Dánielre,[5] akik lelkesedéssel jártak előttünk, s volt jó közszelleme az ifjúságnak, melynél fogva végzett növendékeit a főiskolák mégis előszeretettel fogadták. Mindazáltal készségünknek foglalkozásai is voltak. Mikor az intézetből kikerültem, s az élethivatásul választott teológia végett Debrecenbe mentem tanulni 1854-ben, különösen gyengének éreztem magamat a mennyiségtani és természettani szakokban. Két idősebb testvérem már előbb szintén e főiskola tagja volt, s ebben jó nevet vívott ki magának, úgyhogy mindkettő önerejéből tarthatta fent magát. Édesanyám engem 20 pengőforinttal ellátva bocsátott útnak, hogy abból éljek meg. A főiskolai tanároktól ellátást kértem, de csak fizetéses lakást kaptam, tápintezetet pedig nem, mert kérvényemre úgy nyilatkoztak, hogy „ez már nem lesz olyan, mint

bátyjai". Darabideig tehát igen nagy nélkülözések közt éltem, mígnem egyik tanuló társam egy szegényebb sorsú ex-prókátor[6] házához ajánlott be, hogy a család két sarjának (kiknek egyike vásott és korhely volt) mentora[7] legyek. Fizetésem lakás és koszt volt. Lakás a kollégiumban már úgyis megvolt, a kosztot pedig csekélynek találtam a kívánt munkáért, mert vacsorára legtöbbször csak marhamájat kaptam hagymával megsütve, melyet – miután a fiúval való bajlódásom is jóformán eredménytelen volt – megunva 4-5 hó múlva felmondtam a szolgálatot, és visszaköltöztem a kollégiumba, ahol magántanórák és a legációk[8] jövedelméből sanyarúan ugyan, de függetlenül éltem. Az év vége felé már a tápintézeti pótdíjasok közé is felvettek.

Akkor azt tettem fel magamban, hogy a papi tanulmányok után az orvosi pályára is elkészülök, mert szépnek és magasztosnak találtam azt a gondolatot, hogy leendő híveimnek – Jézus példájára – testi-lelki betegségeikben egyaránt gyógyítója leendek. A medikúra azonban csupán érettségi bizonyítvány mellett lehetett lépni, ami nekem nem volt. Ettől fogva tehát szünetet, s a teológiától elszakítható minden üres órát az érettségire való előkészülésre fordítottam. Különösen nagy nehézséget képezett a mennyiségtanban és természettanban való felületességem, amin azonban akképpen segítettünk, hogy egyik pályatársam (Konc Lajos, későbbben a kisújszállási gimnázium tanára) közbejárására ahhoz a gimnáziumi tanulókból álló csoporthoz csatlakoztam, melyet e szakokból Gelencey Pál gimnáziumi tanár a maga házában esti órák adásával készített elő. A tanárnak alapos készütsége, és kitűnő közlőképessége volt. Előlről kezdett velünk mindent. Apróra megmagyarázta, megérttette és begyakoroltatta növendékeivel a szükséges ismereteket, úgyhogy egy év múltán én is elébe állhattam Mikutás cs. k. Schul inspectornak,[9] s Debrecenben érettnak nyilvánítottam Mihály testvéremmel együtt, ki ekkor a debreceni seniorságot[10] vitte ugyan, de szintén az orvosi pályára készült.

Én őt ide már nem követtem, mert csakhamar beláttam, hogy egy ember erejének elég egy életpálya tanulmánya és fáradalma. Most már minden erőmet a teológia és nevelési pálya tanulmányozására fordítottam, s csak olykor-olykor tértem el azoktól, mikor ti. a főiskolai pályakérdésekre terjedelmesebb munkálatokat készítettem, s evégett szélesebb körű tanulmányokat tettem. Egyik kérdés a reáliákat,[11] másik a fényképészetet tárgyalta, melyek mindegyikével nagyobb pályadíjat nyertem. Ezen kívül magánórákat adtam. A tanfolyam két utolsó évében pedig nevelői állást foglaltam el egy derék zsidó családban (Schenk Mór), melynek három növendékével korrepetáltam, egyszersmind a családfő üzleti levelezését is vittem. Ettől fogva az anyagi gondoktól fel voltam mentve, mert fizetésbe teljes ellátást és évi 200 Kt. kaptam, melyhez még a legátusi és supplikánsi[12] illetmények járultak. Dicsekvés nélkül mondhatom, hogy egész teológiai pályám alatt jókedvvel és sikerrel tanultam, s mindjárt az első tanév végén első kitűnő lettem.

Jelzet: MNL CSML HF XIV. 7. Szeremlei S. önéletrajza.

Gépelte kézirat, másolat.

[1]Rimaszombat: ma Rimavská Sobota, Szlovákia.

[2]Svedlér, ma: Švedlár, Szlovákia.

[3]Kun Bertalan (1817–1910) tanár, református lelkész, a Tiszáninnyi Református Egyházkerület

püspöke (1866–1910).

[4]Lévay József (1825–1918) költő, műfordító, a Magyar Tudományos Akadémia tagja.

[5]Pásztor Dániel (1816–1882) igazgató-tanár.

[6]ex-prókátor: egykori ügyvéd

[7]mentora: nevelője

[8]legáció: teológiai hallgatók kiküldése ünnepeken prédikálni

[9]cs. k. Schul inspector: császári és királyi tanfelügyelő

[10]seniorságot (senior, lat.): az ifjúság vezetését

[11]természettudományi tantárgyakat

[12]supplikánsi (supplicio, supplicatio, lat.): egyház és iskola számára adományokat gyűjtő diák

A Tiszántúli Református Egyházkerület irányítása alatt működő református élet e területen leginkább Hódmezővásárhely városában volt jellemző (itt már a 16. század közepe óta). Ebben a városban működött a megyei reformáció egyik legnagyobb hatású személyisége, Szeremlei Sámuel református lelkész, akinek terjedelmes önéletrajzát is megtalálják majd a Csongrád Megyei Levéltára előkészületben lévő forrásgyűjteményében, amelyből most egy rövid részletet közlünk. Szeremlei 1870-től egyhuzamban 54 éven át tevékenykedett Vásárhelyen, s pályafutása önmagában megmutatja azt a keresztmetszetet, melynek mentén a református egyház a leghatásosabban fejtette ki működését a mai Csongrád megye területén.



Forrás webcím: http://reformacio.mnl.gov.hu/szeremlei_samuel_oneletrajza

Hivatkozások

[1] http://reformacio.mnl.gov.hu/szeremlei_samuel_oneletrajza